

Wydział Filologiczny

Gdańsk, 3 czerwca 2019 r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Barwa we współczesnym języku hiszpańskim. Aspekt językowo-kulturowy
autorstwa Pani mgr Barbary Kosik-Szwejkowskiej

1. Uwagi wstępne

Rozprawę doktorską pt. *Barwa we współczesnym języku hiszpańskim. Aspekt językowo-kulturowy* Pani mgr Barbara Kosik-Szwejkowska przygotowała pod kierunkiem Pani prof. dr hab. Ewy Komorowskiej. Rozprawa wpisuje się w nurt badań dotyczących prototypowych odniesień nazw barw, ich konotacji i związków frazeologicznych, prowadzonych w Polsce przez Innę Bjelajewą, Ewę Komorowską, Andrzeja Narlocha, Ewę Teodorowicz-Hellman, Ryszarda Tokarskiego, Agnieszkę Uberman, Krystynę Waszakową i wielu innych językoznawców zajmujących się nazwami kolorów w polszczyźnie i innych językach, nierzadko z perspektywy porównawczej. Rozprawa jest również jedną ze stosunkowo nielicznych prac polskich językoznawców analizujących nazwy barw w języku hiszpańskim – tu należy wymienić przede wszystkim prace Ewy Stali, a także można przywołać publikacje m.in. Marka Barana, Przemysława Dębowskiaka czy Oksany Segedy oraz Renaty Grabarskiej i niżej podpisanej.

We wstępie chciałabym również zaznaczyć, że Pani mgr Kosik-Szwejkowska ma w swoim dorobku kilka prac traktujących o słownictwie barw – jest autorką bądź współautorką artykułów opublikowanych między innymi w serii *Barwa w języku, kulturze i literaturze*, dotyczących form i tworzenia nazw barw w języku hiszpańskim, prototypowych odniesień nazw barw w języku hiszpańskim, polskim i rosyjskim, a także zawierających analizy użycia nazw czerni i bieli w hiszpańskim i wymienionych językach słowiańskich.

2. Tytuł rozprawy

Tytuł rozprawy trafnie odzwierciedla jej treść – Autorka zajmuje się zarówno nazwami barw w języku hiszpańskim, jak i znaczeniem poszczególnych barw w kulturze Hiszpanii.

Jedynie można byłoby się zastanowić nad użyciem liczby mnogiej w podtytule (*Aspekty językowo-kulturowe*) – jednak nie krytykuję tu użytego podtytułu, a tylko podaję jego inny możliwy wariant.

3. Struktura rozprawy

Rozprawa liczy 219 stron (bez strony tytułowej i spisu treści). Na rozprawę składają się następujące części: wstęp, trzy krótkie rozdziały teoretyczne, dwa obszerne rozdziały badawcze, wnioski i bibliografia, a także spis ilustracji i streszczenie po angielsku. Rozdziały badawcze mają identyczną strukturę: dzielą się na podrozdziały poświęcone poszczególnym kolorom (rozdział czwarty – achromatycznym: bieli, czerni i szarości; rozdział piąty – chromatycznym: czerwieni, żółci, zieleni i błękitowi), a podrozdziały z kolei składają się z dwóch części, omawiających osobno aspekty kulturowe i językowe poszczególnych kolorów; ponadto każdy podrozdział kończy odpowiednie podsumowanie. Autorka jest tu bardzo konsekwentna, co pozwala Jej uniknąć chaosu w prezentacji obszernego materiału.

Strukturę rozprawy – ze względu na jej przejrzystość i konsekwencję w układzie rozdziałów badawczych – oceniam pozytywnie.

4. Ocena poszczególnych części rozprawy

We wstępie (s. 1–3) Autorka nakreśla problematykę i zwięźle przedstawia cele rozprawy, jak również informuje o treści poszczególnych jej części. W trzech rozdziałach teoretycznych Autorka zajmuje się kolejno stanem badań nad hiszpańskim słownictwem barw (s. 4–16), semantyką nazw barw (s. 17–24) oraz metodologią opisu słownictwa barw (s. 25–27). Rozdziały te są krótkie, jednak Doktorantce udało się w nich zwięźle przedstawić główne nurty badań, których wyniki opublikowane zostały zarówno w Polsce, jak i za granicą, szczególnie w krajach hiszpańskojęzycznych. Autorka prezentuje cykl ewolucyjny Brenta Berlina i Paula Kaya, a także badania Eleanor Rosch, co świetnie usprawiedliwia wybór barw, które zostaną przeanalizowane w rozdziałach badawczych.

Mam dwa drobne zastrzeżenia dotyczące rozdziałów teoretycznych. Po pierwsze, brakuje bezpośrednich odniesień do badań Eleanor Rosch i – w związku z tym – nieobecność jej prac w bibliografii. Po drugie, pisownia wymienionego kilka razy nazwiska *Gallardo Ballacey* jest błędna (także w bibliografii).

Uwagi te oczywiście nie wpływają na moją pozytywną ocenę trzech pierwszych rozdziałów, które stanowią bardzo dobre wprowadzenie do rozważań Autorki przedstawionych w kolejnych dwóch rozdziałach. Na pochwałę szczególnie zasługuje rzetelny przegląd publikacji z zakresu słownictwa barw w języku hiszpańskim – dotychczas nie natrafiłam na podobne omówienie w pracach opublikowanych po polsku.

Jak już wyżej zasygnalizowałam, rozdziały czwarty (s. 28–89) i piąty (s. 90–172) prezentują wyniki badań przeprowadzonych przez Doktorantkę. W rozdziale czwartym przedstawione są barwy achromatyczne, zaś w piątym chromatyczne. Za każdym razem Autorka najpierw prezentuje aspekty kulturowe, a potem językowe poszczególnych barw. Pochwalić należy uwzględnienie licznych źródeł zawierających informacje kulturowe, jak również zamieszczenie 19 obrazów

hiszpańskich malarzy i 14 innych rysunków, które stanowią doskonałą ilustrację treści rozdziałów badawczych.

W rozprawie omówione jest kulturowe znaczenie kolorów. Autorka wyczerpująco przedstawia zastosowanie barw między innymi w malarstwie, modzie, religii i polityce, z uwzględnieniem zmian, które zachodziły na przestrzeni wieków, podkreślając bogatą i niejednoznaczną symbolikę kolorystyczną w kulturze Hiszpanii.

Jeżeli chodzi o aspekt językowy, w każdym podrozdziale Doktorantka najpierw przedstawia prototypowe odniesienia siedmiu nazw barw (*blanco* 'biały', *negro* 'czarny', *gris* 'szary', *rojo* 'czerwony', *amarillo* 'żółty', *verde* 'zielony' oraz *azul* 'niebieski'), bazując na źródłach leksykograficznych, a potem przechodzi do znaczeń tych leksemów. W tej części poszczególnych podrozdziałów Autorka analizuje wyrażenia i zwroty zawierające nazwy barw, porządkując je w zależności od domen semantycznych, wśród których wyróżnione są między innymi: człowiek (skóra), pory dnia i pogoda, przyroda, emocje, zdrowie/choroba, dobro/zło, produkty spożywcze, produkty chemiczne oraz zezwolenie/zakaz. Należy też tu podkreślić obecność odniesień do kultury i języka polskiego.

Autorka skoncentrowała się na sześciu barwach: bieli, czerni, czerwieni, żółci, zieleni i błękitach, których nazwy uważane są za podstawowe prymarne, oraz na jednej barwie – szarości – której nazwa co prawda tradycyjnie zaliczana jest do podstawowych sekundarnych, jednak w leksykonach barw różnych języków jest równie ważna jak nazwy prymarne. Autorka mogła zająć się także pozostałymi barwami (brązem, fioletem, różem i oranżem), których nazwy – tak jak nazwa szarości – uważane są za podstawowe sekundarne. Uważam jednak, że wybór siedmiu barw był trafny – nie tylko ze względu na prymarność ich nazw, ale także ze względu na ich znaczenie w kulturze Hiszpanii oraz bogactwo idiomów zawierających wymienione wyżej leksemy. Oczywiście należy też wziąć tu pod uwagę jeden z aspektów formalnych, jakim jest objętość rozprawy – w obecnej postaci ma ona optymalną liczbę stron.

W podsumowaniu stwierdzam, że najważniejsza część rozprawy, którą stanowią dwa rozdziały badawcze (czwarty i piąty), została dobrze opracowana.

Rozprawę kończą wyczerpujące wnioski (s. 173–196), które zostały podzielone na kilka podrozdziałów, dotyczących kolejno prototypów, domen semantycznych i aspektów kulturowych, a zamyka je ogólne podsumowanie. Również i tę część rozprawy Autorka rzetelnie przygotowała.

5. Wykorzystana literatura

Bibliografia jest bogata: liczy 334 pozycje, w tym 21 słowników, 1 korpus i 184 źródła internetowe. Autorka ujęła liczne ważne prace związane z tematem rozprawy, zarówno opublikowane w Polsce, jak i w krajach hiszpańskojęzycznych. Chciałabym podkreślić, że Autorka dokonała słusznych wyborów, usprawiedliwionych treścią rozprawy.

Jeżeli chodzi o źródła internetowe, Autorka mogłaby uwzględnić następujące dane bibliograficzne (jeżeli oczywiście są podane): nazwiska autorów, tytuły tekstów, nazwy stron, daty publikacji i daty dostępu, jak również ułożyć te pozycje w porządku alfabetycznym.

6. Język rozprawy

Rozprawa została napisana dobrą naukową polszczyzną (drobne usterki się zdarzają, jednak są nieliczne i nie wpływają negatywnie na zrozumienie treści rozprawy).

7. Ogólna ocena rozprawy

Pani mgr Barbara Kosik-Szwejkowska podjęła się trudnego zadania, jakim było kompleksowe zbadanie znaczenia barw w kulturze Hiszpanii i ich nazw w języku hiszpańskim. Doktorantka zebrała niezwykle bogaty materiał kulturowy i językowy pochodzący z licznych źródeł, nad którym z pewnością nie było łatwo zapanować. Autorka rozprawy świetnie sobie z tym poradziła – udało Jej się uporządkować i odpowiednio sklasyfikować ten materiał.

Uwagi przedstawione w tej recenzji nie umniejszają wartości rozprawy. Mam nadzieję, że Doktorantka weźmie je pod uwagę, przygotowując tekst do publikacji. Dotychczas nie ukazała się w Polsce monografia przedstawiająca zarówno barwy w kulturze Hiszpanii, jak i ich nazwy w języku hiszpańskim – proponuję zatem skierowanie pracy do druku.

Konkludując, pracę Pani mgr Barbary Kosik-Szwejkowskiej, zatytułowaną *Barwa we współczesnym języku hiszpańskim. Aspekt językowo-kulturowy*, oceniam pozytywnie. Spełnia ona wymagania stawiane rozprawom doktorskim. W związku z tym wnioskuję o dopuszczenie Pani mgr Barbary Kosik-Szwejkowskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Danuta Stanulewicz

dr hab. Danuta Stanulewicz, prof. nadzw.